

Forskningspolitiskt nyhetsbrev från Nationella sekretariatet för genusforskning med perspektiv på genus och forskningspolitik

Excellensmiljö vill skapa europeiskt genuscentrum

Vetenskapsrådets excellenssatsning på starka svenska genusforskningsmiljöer har snart nått halvtid. Vid sidan av forskningen pågår vid miljöerna i Umeå, Uppsala och Linköping/Örebro ett intensivt arbete dels med att sprida

forskningen till den internationella arenan, dels med att hitta strategier och mål för tiden efter 2011, när excellenssatsningen löper ut.

Ett av de långsiktiga målen är att skapa ett europeiskt centrum för excel-

lent transnationell genusforskning. Som förebild har man ett amerikanskt forskningscentrum, som förutom forskning också ger politisk rådgivning i frågor som ligger inom den aktuella forskningsområde. **SIDAN 2**

Foto: Bevil Bergqvist

Kunskap om kön i relation till utvecklingsfrågor är en förutsättning för att kunna främja jämställdheten i fattiga länder, säger genus- och utvecklingsforskaren Ann Schlyter vid Göteborgs universitet.

Global genusforskning söker fäste i Sverige

Området genus- och utvecklingsforskning expanderar kraftigt internationellt. Även i Sverige finns framstående kompetens, men forskningsfinansiärernas bristande intresse gör att få forskare vågar satsa helhjärtat, säger Ann Schlyter (bilden). **SIDAN 4**

Gemensamt kunskapande viktigt för Jämiuppdraget

När det gäller att skapa hållbar jämställdhet kan man inte bara förlita sig på den genusvetenskapliga kompetensen. Kunskap behöver skapas i samarbete med andra aktörer, argumenterade en av föreläsarna när program Jämi invigdes. **SIDAN 6**

Dags att ta itu med beröringsängesten

Svensk genusforskning måste ta itu med den beröringsängest som närs av idén att konkret jämställdhetsarbete per automatik devalverar forskningens vetenskaplighet, skriver professor Ulf Mellström på Debatt. **SIDAN 7**

Sekretariatet och politiken

Sekretariatet har två olika regeringsuppdrag. Det ena är det ursprungliga uppdraget att sprida genusperspektiv i forskning. Det andra är det nya uppdraget att bygga upp ett stöd för praktisk jämställdhetsintegrering, Jämi. Båda uppdragen handlar om forskning och kunskapspridning och båda har genusforskning som kunskapsgrund.

Några genusforskare hävdar emellertid att det skulle finnas ett motsatsförhållande mellan dessa uppdrag. Det ena skulle vara självständigt i förhållande till politiken och det andra skulle vara styrt av densamma. Men knappast någon som följt sekretariatets tillblivelse och framväxt skulle kunna hävda att sekretariatets spridningsuppdrag står ”över” politiken. Det finns tydliga förväntningar på uppdragets politiska nytta. En politisk satsning på genusforskning skulle förändra ”stelnade kunskapsystem” inom akademien, hette det bland annat i förarbetena.

Ett decennium senare är en berättigad undran: Har genusforskningen haft denna effekt inom universitetet? Vi tors nog påstå att den akademiska könsstrukturen är sig tämligen lik över tid, även om universiteten inte varit helt oberörda av förändringar på jämställdhetsområdet. Men genusforskningen ensam klarar inte förvandlingsnumret mot jämställdhet. Till detta krävs en tydlig politisk vilja och kunskap om hur verksamheten blir jämställd. Jämi bör vara ett stöd också för detta.

Anne-Marie Morhed
Föreståndare för Nationella sekretariatet för genusforskning

Excellensmiljöerna ger styrkebesked på halva vägen

Halvvägs genom excellenssatsningen arbetar de tre genusforskningsmiljöerna med att hitta vägar för att göra verksamheten bestående efter 2011. Centrumbildningen i Linköping/Örebro siktar mot att skapa ett europeiskt centrum för excellent transnationell genusforskning. – För att lyckas behöver vi bred uppbackning från genusforskarsamhället, nationellt och internationellt, säger föreståndare professor Nina Lykke.

Umeå, Uppsala och Linköping/Örebro är de tre forskningsmiljöer som omfattas av Vetenskapsrådets satsning på excellent genusforskning. Satsningen inleddes 2007 och sträcker sig under fem år. Enligt Vetenskapsrådets utvärdering, som publicerades i slutet av förra året, har samtliga miljöer öppnat starkt med väl genomtänkta strategier för verksamheten. En av de aspekter som granskades särskilt var centrumbildningarnas planer för ökad internationell publicering.

– Jag tror att det är viktigt med ett utökat strategiskt tänkande kring publicering, säger professor Margaretha Fahlgren, föreståndare för excellensmiljön i Uppsala.

– Vi har arbetat med att skapa rutiner för att sprida vår forskning så brett som möjligt och arbetar systematiskt med nationella och internationella nätverk inom våra profilområden.

Väcker internationellt intresse
I Linköping/Örebro har man, förutom att publicera sig i centrala feministiska forskningstidskrifter, i höstas tecknat ett avtal med det brittisk-amerikanska och internationellt väletablerade bokförlaget Routledge. Avtalet innefattar ett tjugotal titlar i en serie med namnet *Routledge advances in Feminist studies and intersectionality*.

I Umeå ser professor och förestån-

dare Britta Lundgren intresset från internationella besökare som en viktig motiverande faktor för forskarna att i ökad utsträckning publicera sig på engelska.

– Även inom de discipliner där man traditionellt publicerat sig i monografier och på svenska växer en acceptans för värdet av att publicera sig i artikelform i tidskrifter som får internationell spridning, säger hon.

– Umeåmiljön har vi satsat på forskning med mycket bred relevans och i märker att man internationellt överlag är imponerad av svensk genusforskning och dess jämförelsevis starka ställning; de statliga satsningarna, genusforskar-skolan och stödet från universitetsledningarna. Jämfört med många andra länder har vi en bra position, vilket också innebär ett ansvar, särskilt för excellensmiljöerna, att sprida vår forskning internationellt.

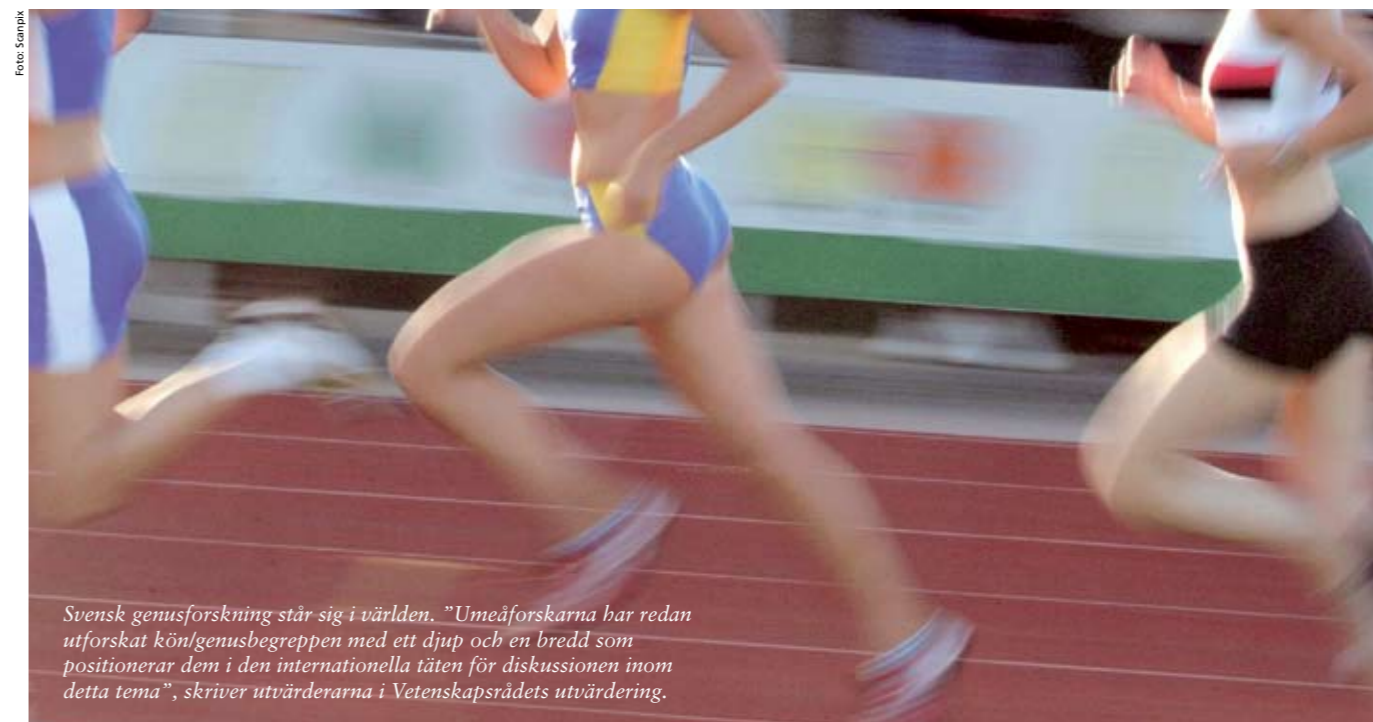
Samtidigt understryker Lundgren vikten av att även kommunicera forskningen till en bredare nationell publik.

– Genusforskningen har alltid varit framgångsrik ifråga om tredje uppgiften och det är viktigt att inte försumma möjligheten att påverka det svenska samhället.

Utnämningen ger medvind

Av utvärderingen framgår också att samtliga tre excellensmiljöer har haft starkt stöd hos ledningen vid sina respektive universitet. Samtliga föreståndare bekräftar också att utnämningen till excellent forskningsmiljö i sig innebär stora fördelar då det är en kvalitetsstämpel som stärker konkurrenskraften både inom och utom universitetet. Exempelvis är miljön i Linköping med stöd från rektor och fakultet i färd med att expandera med flera lektorer, forskarassistenter och en professur.

Parallellt med forskningsprojekten vid de tre miljöerna pågår ett arbete för

Svensk genusforskning står sig i världen. "Umeåforskarna har redan utforskat kön/genusbegreppen med ett djup och en bredd som positionerar dem i den internationella täten för diskussionen inom detta tema", skriver utvärderarna i Vetenskapsrådets utvärdering.

att skapa förutsättningar för att verksamheten ska bli bestående efter 2011.

I Uppsala kommer man bland annat inom kort att tillsätta en framtidsgrupp som ska konkretisera planerna för hur centrat efter excellenssatsningens utgång skall vara internationellt ledande inom sina profilområden. I utvärderingen tillskrivs Uppsalamiljöns ovanliga och tvärvetenskapliga inriktning stark potential för utveckla forskning i världsklass. Centrumbildningen har också visat sig vara så attraktiv att externa forskare med egen finansiering valt att förlägga sin verksamhet där, berättar Fahlgren.

– Den forskning vi bedriver om genus, naturvetenskap och kultur är världsunik.

Fokus på förnygring

I Umeå, där excellensmiljön vilar på en bred forskningsverksamhet som byggts upp sedan två decennier, ser man förnygringen som en av de viktigaste framtidsstrategierna.

– Vi har kontinuerligt rekryterat nya yngre forskare till miljön. Det handlar om doktorander, forskarassistenter, postdoktorer och internationella gästprofessorer, säger Britta Lundgren.

Man har också påbörjat ett aktivare arbete i fråga om forskningsansökningar till EU. Under hösten planerar de tre excellensmiljöerna också att göra en resa till Bryssel för att gemensamt visa upp och lobba för svensk genusforskning.

– Jag tror att vi genusforskare måste lära oss att vara med och påverka EU:s

utlysningar i större utsträckning, säger Margaretha Fahlgren.

"Feministisk tankeverkstad"

För Linköping/Örebro består det långsiktiga målet i att skapa ett Sverigebaserat europeiskt forskningscentrum för transdisciplinär och transnationell excellent genusforskning. Tanken är att skapa en miljö som samlar genusforskare från olika nationella och internationella miljöer och som förebild har man bland annat The center for the study of democracy vid University California, Irvine, CSD.

CSD är en miljö med tung status i det amerikanska forskarsamhället, och förutom forskning om demokratifrågor ger CSD också politisk rådgivning i frågor som ligger inom den aktuella forskningens område.

– Vi tänker oss det som en slags feministisk tankeverkstad. Och om det

är möjligt att skapa ett prestigetungt centrum för demokratistudier med tillhörande rådgivningsfunktion i USA, så varför inte en motsvarighet inom genusforskningen?, säger Nina Lykke.

Planerna för centrumet är ännu långt ifrån definitiva, men för närvarande pågår vid excellensmiljön i Linköping/Örebro arbetet med en inventering över excellenta forskningsmiljöer världen över för att se hur planerna på ett excellent genuscentrum kan omsättas i praktik, och hur processen och slutresultatet kan genomsyras av ett feministiskt perspektiv. För att de lyckas i sin föresats behövs bred uppbackning dels från genusforskarsamhället, dels från nationella och internationella finansierare, säger Lykke.

– Det är ett ambitiöst mål men om man inte vågar satsa högt så kommer man ingenstans.

Text: Frida Lundberg

Centers of gender excellence

Uppsala: Forskningsprogrammet GenNa har sex teman: genus och fysik, genus och djurforskning, genus och didaktik, genus och neurovetenskap, genus och bioetik och genus och biosocialitet.

Genus, sexualitet och global förändring; Dekonstruktion av hegemonisk manlighet och manliga hegemonier, Skillnader och sanktioner: sexuell hälsa, kropp och empowerment (red. övers).

Linköping/Örebro: Under det övergripande temat "Gendering excellence" kommer tolv underteman beforskas. De inledande temana är:

Umeå: Forskningsprogrammet "Challenging Gender" har fem delteman: demokrati/social rättvisa, emotioner, våld, hälsa och normalisering.

”Svensk genusforskning är väldigt svensk”

Forskningsområdet genus- och utvecklingsforskning är på stark frammarsch internationellt. Även i Sverige finns framstående kompetens, men uppbyggnaden av området sker delvis i motvind.

– Bristen på tjänster och svårigheterna med att få stöd från forskningsfinansiärer gör att få forskare vågar satsa helhjärtat på detta tema, säger Ann Schlyter, genus- och utvecklingsforskare vid Göteborgs universitet.

Feministiska rörelser världen över har under de senaste decennierna blivit allt mer globaliserade. Detta kan ses som en av anledningarna till att genus- och utvecklingsforskningen har expanderat kraftigt internationellt. Forskningen har ofta växt fram i dialog mellan akademi och aktivism och belyser genus och genusrelationers roll i social, ekonomisk och politisk utveckling. Exempel på frågor inom området är globalisering, demokratisering, sociala rörelser, bistånd, hiv/aids, våld och miljö.

På Centrum för globala genusstudier, CGGS, vid Göteborgs universitet arbetar Ann Schlyter och hennes kollegor för att göra genus- och utvecklingsforskning till en etablerad forskningsinriktning och ett tema inom Globala studier.

– Svensk genusforskning är väldigt svensk och fokuserar, med all rätt, svenska förhållanden, säger Schlyter. Förutom en del jämförande europeiska studier med anledning av EU har det inte funnits särskilt mycket svensk genusforskning med ett internationellt perspektiv.

Sidas bidrag viktiga

Att genus- och utvecklingsforskning idag är på väg att få fäste i det svenska forskarsamhället tillskriver Schlyter delvis forskningsbidragen från Sida.

– Eftersom de svenska forskningsråden i praktiken visat att forskning om utomeuropeiska förhållanden inte bör finansieras av dem utan av Sida har Sidas bidrag blivit dominerande, säger hon.

Sida lägger, ifråga om övergripande riktlinjer för forskningen, ribban högt när det gäller genusfrågorna. Organisationens policydokument ger tydliga signaler om genusperspektivets relevans (se faktaruta) och ledningen har tydligt markerat att genusfrågorna är viktiga, säger Schlyter. Men när det gäller vilket genomslag riktlinjerna har i den forskningsstödjande verksamheten är hon mer tveksam.

– Under de gånga decennierna har genuskompetensen hos forskningshandläggarna varit ojämn. Dessutom har Sidas inriktning varit att finansiera tillämpad jämställdhetsforskning snarare än genusforskning.

Den senare tendensen riskerar enligt Schlyter att förstärkas ytterligare genom de nya regeringsdirektiv som innebär att Sidas forskning skall knytas närmare till regeringens politik för global utveckling och utvecklingsamarbete (se faktaruta).

– Det är jättesynd. Forskningen riskerar att bli ett slags utredningsinstitut för biståndsverksamhet. Att bedriva genusforskning med utgångspunkt i

”Forskningen riskerar att bli ett slags utredningsinstitut för biståndsverksamhet. Att bedriva genusforskning med utgångspunkt i utvecklingsländernas forskarsamhällen genererar helt andra frågor.”

utvecklingsländernas forskarsamhällen genererar helt andra frågor.

Nätverk stöder forskare

Parallellt med kritiken lyfter Ann Schlyter också fram flera positiva insatser där Sida bidragit till att stärka genusperspektivet i såväl utvecklingsarbete som -forskning. På Centrum för globala genusstudier i Göteborg och på Centrum för genusstudier vid Stockholms universitet finns sedan flera år tillbaka en Sidafinansierad Gender helpdesk dit Sidas personal kan vända sig för att få genuskompetent rådgivning i exempelvis handläggning och programarbete.

Ann Schlyter har bedrivit genusforskning om städernas utveckling i fattiga länder sedan mitten av 1980-talet. Hennes svenska hemvist är Centrum för globala genusstudier vid Göteborgs universitet, som är Sveriges enda enhet i sitt slag.

i de länder de forskar om, därför har Gadnet fyllt en viktig funktion som samlande nationellt forum, säger Schlyter

Stort sug efter kunskap

Enligt Schlyter upptas en stor del av CGGS nuvarande verksamhet av ”den tredje uppgiften” genom arbetet med bland annat Sidas Gender helpdesk. Sug efter kunskap om genus- och utvecklingsfrågor märks också genom ett stort tryck från studenter från hela Sverige, som efterfrågar hjälp med handledning och litteraturtips.

Även hos doktorander inom olika discipliner finns ett stort intresse.

– Problemet är svårigheten att få postdokpengar till forskning som inte passar in i den egna disciplinens gemensamma projekt. Det gör att många går över till andra teman för sin forskning, säger Schlyter.

Och intresset bland etablerade forskare, doktorander och studenter till trots, går utvecklingen av genus- och utvecklingsforskningen i Sverige delvis

trögt. CGGS är landets enda enhet i sitt slag men utan undervisning och anslag från universitetet är verksamheten idag helt beroende av externa anslag och ideellt arbete, en situation som är ohållbar i längden, säger Schlyter.

För att genus- och utvecklingsforskningen skall växa sig stark behövs en etablerad hemvist med några tjänster. En professur skulle förbättra möjligheterna att utarbeta större forskningsprojekt med flera deltagare, något som forskningsråden efterfrågar, anser hon.

Genus i utvecklingspolitiken

I vilken utsträckning har då genusperspektivet fått genomslag i utvecklingsfrågornas beslutsfattande och praktik? Det varierar, svarar Ann Schlyter. Å ena sidan har jämställdhet och våld mot kvinnor lyfts som ett av de prioriterade områdena i Sveriges globala utvecklingspolitik. Å andra sidan ser hon i sitt arbete vid Gender helpdesk att genusmedvetenheten inte nått alla handledare. Den stora svårigheten i nuläget består enligt Schlyter i att biståndspolitikerna underordnas den så kallade Parisagendan.

Parisagendan innebär att givarländerna har kommit överens om att samverka genom gemensamma projekt, och inte sällan får den minst genusmedvetena delegaten i givargruppen sätta nivån, säger Schlyter. Som exempel nämner hon arbetet med att utfärda lagfarter i markreformer, ett omfattande reformarbete som Sverige ofta deltar i.

– Dessa processer kan få förfärliga följder. Mark som ofta ägts av kollektiv, av staten eller kommunen delas ut enbart till männen och kvinnorna blir egendomslösa med långtgående konsekvenser. Detta ser jag hända om och om igen.

– För att kunna fatta beslut som främjar jämställdheten i fattiga länder är en aktiv kunskapsinhämtning om betydelsen av kön i relation till utveckling nödvändig, säger Schlyter.

Text: Frida Lundberg

LÄS MER på Centrum för globala genusstudiers hemsida www.globalstudies.gu.se/globalgenderstudies.

FAKTA // SIDA OCH GENUSFORSKNINGEN

Forskningsbudgeten är 1 miljard kronor för 2009, varav omkring 85 procent går forskningsbistånd till utvecklingsländerna. Resterande del går till forskningsprojekt vid svenska universitet.

Genus som kriterium för forskningsstöd finns i policydokumenten för såväl den nationella som den internationella forskningen. Sökande av det nationella stödet uppmanas att kortfattat beskriva ”hur genderaspekter har tagits hänsyn till i projektet”. Vad genderaspekter innebär är upp till de sökande själva att definiera. Ansökningarna granskas av referensgrupper där genuskompetens är obligatorisk. I det internationella forskningsstödet är genus emellertid en ”dialogfråga”. Det är det mottagande universitetet som bestämmer vilka frågor som prioriteras.

Sida/Sarec har bland annat stöttat uppbyggnaden av genusforskningsmiljöer i Tanzania och på Makarere university i Uganda. På det senare finns nu även ett så kallat Gender mainstreaming programme med finansiering från Sida/Sarec.

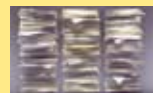
HBT-perspektiv bör vad gäller bilateralt stöd enligt Sidas egna dokument ”integreras i analys, dialog (...) utbildning och forskning”. Enligt en av forskningssekreterarna vid Sidas forskningssekreterariat är HBT-frågorna en stor utmaning som ännu inte är integrerad i forskningssamarbetet. Det kommer att ta lång tid eftersom HBT-relaterade frågor stöter på hårt motstånd i de flesta av utvecklingsländerna.

Enligt regeringens direktiv skall Sidas forskning i framtiden ha tydligare relevans för svensk politik för global utveckling och utvecklingsamarbete. En av regeringens tre strategiska prioriteringar är jämställdhet och kvinnors roll i utveckling. Denna prioritering syns även i vårens utlysning av forskningsmedel.

Pekingmålen följs upp av svenska genusforskare

Centrum för genusstudier och Sidas gender helpdesk vid Stockholms universitet har fått i uppdrag att koordinera arbetet för EU-rapporten *Peking +15*. Rapporten skall göra en avstämning av i vilken utsträckning de jämställdhetsmål som formulerades under FN:s kvinnokonferens i Peking 1995 har förverkligats i de europeiska länderna. Arbetet kommer att utföras av genusforskare från ett flertal discipliner över hela landet i samarbete med regeringskansliet.

Rapporten är en uppföljning av tidigare rapport, *Peking +10*.

FORSKNINGS-PROPOSITIONEN

Riksdagen röstade igenom omstridd forskningsproposition
Propositionen *Ett lyft för forskning och innovation* (prop. 2008/09:50) röstades 28 januari igenom i riksdagen med siffrorna 156 mot 103. I riksdagsdebatten som föregick beslutet diskuterades genusforskningens ställning i inlägg från Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Centerpartiet.

I mediedebatten har diskussionen i hög utsträckning fokuserat forskarvärldens kritik mot den 1,8 miljarderssatsning på så kallat strategiska områden som propositionen innehåller.

Läs debatten i kammaren på www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2008/09:64%7B9408EE0B-4A5A-426D-8849-44D0FC898B07%7D.

60 miljoner till jämställdhet i högskolan

Regeringen inrättar en delegation för jämställdhet i högskolesektorn. Delegationen får 60 miljoner och skall ta fram förslag på hur akademien kan göras mer jämställd. Delegationen kommer att ledas av Pia Sandvik Wiklund, rektor för Luleå tekniska universitet. "Jag är glad att Pia Sandvik Wiklund har tackat ja till att leda denna viktiga delegation. Hon är respekterad i högskolesektorn och som kvinnlig rektor vid ett tekniskt universitet har hon helt rätt profil för detta uppdrag", säger Lars Leijonborg.

"Forskarna är inte de enda experterna"

Om genusperspektivet inte finns med när ett ärende hanteras, spelar det ingen roll vad som står i lagarna och riktlinjerna. Verksamheten blir i alla fall inte jämställd. Det sade statssekreterare Christer Hallerby, på den konferens som officiellt invigde program Jämis verksamhet.

Program för jämställdhetsintegrering i staten, Jämi, genomför det uppdrag som regeringen tilldelat Nationella sekretariatet för genusforskning. Jämställdhetsintegrering handlar om hur beslut fattas och om kvaliteten på de statliga myndigheternas tjänster gentemot medborgarna. Som exempel nämnde Hallerby asylutredningar.

– Alltför sällan utreder man om kvinnan har egna asylskäl. Hon tillfrågas sällan om sin egen situation utan får sitta tyst medan fokus ligger på mannen och hans skäl till asyl. Problemet här är inte riktlinjerna utan brist på kunskap hos handläggarna, sade Hallerby.

Gemensamt kunskapande

Vid konferensen deltog 150 myndighetsrepresentanter, jämställdhetsarbetare, politiker och forskare. En av talarna var genusforskaren Ewa Gunnarsson, professor Luleå tekniska universitet. Hon betonade genusforskningen som en tung vetenskaplig bas för jämställdhetsarbetet men fokuserade också på den synergieffekt som uppstår när forskare och praktiker lär av varandra och som enligt Gunnarsson är en förutsättning för att genusforskningens rön ska kunna omsättas i praktik.

– Forskarna är inte de enda experterna idag. Kombinationen av erfarenheter från båda håll ger mer än ett plus ett. Det gemensamma kunskapandet genererar möjligheter till såväl en kvalitetsmässigt tyngre jämställdhetsintegrering som nya forskningsfrågor, sade hon.

För att hantera den vetenskapliga problematik och de frågor som forskares samarbete med starka aktörer utanför akademien ställer om exempelvis forskarrollens närhet och distans och möjligheter till kritiska perspektiv manade Ewa Gunnarsson sina kollegor att

använda sig av erfarenheter utanför den egna disciplinen.

– När det gäller att skapa en hållbar förändringsprocess så kan man inte bara förlita sig på den genusvetenskapliga kompetensen. Man behöver också lära av andra traditioner som exempelvis aktionsforskningen och den interaktiva forskningen där man har en tung vetenskaplig kompetens kring samarbetet mellan akademi och andra aktörer, en kompetens som har stor relevans för Jämiuppdraget.

Ewa Gunnarsson

"Upphakningen"

Utifrån sin egen erfarenhet av forskning i samarbete med aktörer utanför akademien berättade Gunnarsson om möten med representanter för industriföretag som alla lyft fram problemet med att genusintegreringen och jämställdhetsarbetet på företaget trots stora ansträngningar "hakat upp sig". Man upplevde behov av att "ta ett nytt steg" för att komma vidare.

– Där erbjuder ett genusperspektiv som kombineras med ett processorienterat interaktivt perspektiv en möjlighet att skapa hållbara förändringsprocesser.

Nytrillträdd programansvarig för Jämiprojektet är genusforskaren Annika Olsson från Stockholms universitet. På frågan om vad hon vill att program Jämi skall ha åstadkommit vid slutsummeringen 2010 valde hon att ta fasta på Gunnarssons resonemang om "upphakningen".

– Jag vill att vi ska ha hjälpt till att identifiera problemet som gör att arbetet mot en jämställd verksamhet har hakat upp sig, att man har kunnat lämna "upphakningsfasen" och gått in i nästa fas och där det finns en infrastruktur som gör att förändringsarbetet kan fortsätta och jämställdhetsintegrering inte är ett projekt vid sidan om.

Text: Frida Lundberg

Annika Olsson

Genusforskningens berörningsångest

Den genusvetenskapliga diskussionen har sedan en tid tillbaka fått nytt bränsle genom att relationen mellan genusforskning och jämställdhetspraktik åter aktualiserats. En av anledningarna är att Nationella sekretariatet för genusforskning har fått uppdraget att ansvara för programmet för jämställdhetsintegrering i staten, Jämi.

Den nordiska motsvarigheten till sekretariatet Nordisk institut för kunskap om kön, Nikk, har också i sitt nya verksamhetsuppdrag fått en tydligare jämställdhetspolitisk plattform.

Hur skall vi förstå och behandla dessa nya uppdrag och politiska signaler i genusforskarsamhället? Kritiska genusforskare menar att det är en "backlash" för genusforskningens frihetsgrader. Med tydlighet och precision formulerar forskare som till exempel Malin Rönnblom och Ulrika Dahl hur vi riskerar att bli bakbundna av den nyttopragmatism som ligger i de olika uppdragen samt att vi återigen reproducerar heteronormativitet och etnocentrism i jämställdhetspolitiken.

Ser man på jämställdhetspolitikens historia finns det all anledning att instämma i den kritiken. Jämställdhetspolitiken och dess praktiska tillämpningar har exempelvis i många delar fungerat som en problematisk etnisk markör full av självbekräftelse. Kanske är det till och med så att den självbekräftelsen dolt underliggande premisser för exempelvis den könssegrerade svenska arbetsmarknaden?

Tandlös jämställdhetspolitik

I en tolkning av de norska forskarna Jorunn Solheims och Mari Teigens arbeten kring norsk arbetsmarknad kan man dra den slutsatsen. De ställer exempelvis upp hypotesen att den könssegrerade arbetsmarknaden kanske är ett resultat av det höga kvinnliga deltagandet på arbetsmarknaden och att det varit en historisk förutsättning för detsamma.

De menar exempelvis att kvinnligt omsorgsarbete i kommunal regi kan ses som en förlängning av traditionella familjemönster. Vår idé om Sverige och Norden som ett "jämställdhetsparadis" är kanske den dimridå som gjort

att svensk jämställdhetspolitik förblivit relativt tandlös?

Det är inte minst därför som det är viktigt att ta det som i en paraplyterm kan kallas den intersektionella kritiken, vidare i relation till konkreta genus- och jämställdhetspolitiska mål. För att göra det krävs det att vi behandlar något av det som Nikks föreståndare Solveig Bergman kommit att kalla den svenska genusforskningens berörningsångest, det vill säga vad som möjligtvis kan formuleras som idén att konkret jämställdhetsarbete per automatik devalverar genusforskningens vetenskaplighet.

Självklar jämställdhetsforskning

Den genusvetenskapliga politiken ser anorlunda ut idag i jämförelse med för 10–15 år sedan. Jämförelsen med Norge är återigen upplysande. I det norska könsforskningsprogrammets utlysning 2008 (vid Norges forskningsråd) efterfrågades exempelvis en explicit kritisk jämställdhetsforskning. Jämställdhetsforskning ses här som ett självklart grundforskningsfält utan ängsliga referenser till en historiskt förment sammanblandning mellan forskning och politik. "Likestilling" används här som en analytisk möjlighet att spegla samtida norska samhällsproblematiseringar och varav en central sådan bland annat är självbekräftande jämställdhetsrepresentationer.

Det är uppfriskande och självsäkert. Den akademiska självtilliten känns stabil och kunskapsteoretiskt välgrundad. Jag ser gärna också den självtilliten inom svensk genusforskning.

Ulf Mellström, professor i genus och teknik och styrelseordförande för Nationella sekretariatet för genusforskning.

Lars Leijonborg svarar

Svenska genusforskarförbundet

I debattartiklar dels i *Genusperspektiv*, dels i tidningen *Universitetslärares* har Svenska genusforskarförbundet framfört kritik mot forskningspropositionen. Läs ministrarnas svar på www.sulf.se/upload/Bilder/Universitetslararen/2008/Sulf%202-09.pdf.

STEEN BAAGØE NIELSEN, ordförande för nystartade "Nordisk forening for forskning om mænd og maskuliniteter"

Hur skulle du beskriva maskulinitetsforskningens ställning i det nordiska genusforskningsområdet?

Maskulinitetsforskningen har generellt vuxit kraftigt de senaste 3–5 åren, men det finns stora skillnader i utveckling i Norden; Vi har sett en kraftig tillväxt vid några större miljöer, särskilt i Linköping och Oslo. Parallellt med detta har det även skett en integration av maskulinitetsforskningen i den övriga kvinno-, genus- och jämställdhetsforskningen. I Danmark och Finland har utvecklingen gått avsevärt långsammare och i Danmark har den begränsade institutionaliseringen av genusforskningen medfört att maskulinitetsforskare identifierar och orienterar sig i relation till de etablerade disciplinerna.

Vilken betydelse har maskulinitetsforskningen ur en praktisk politisk aspekt?

Främst är det kvinno- och genusforskning som har haft betydelse för jämställdhetsutvecklingen under de senaste 30–40 åren, men det är inget tvivel om att maskulinitetsforskningen har haft och kommer att ha inverkan på utvecklingen. Ett exempel är det arbete som gjorts i relation till uppgörelserna om pappaledighet i Norge, Sverige och Island. Men betydelsen ska nog i än högre grad mätas i den långsiktiga påverkan av jämställdhetsdebatten och de kulturella konventioner och stereotyper som alltjämt präglar mäns liv.

Föreningen har till och med ett eget honorary prize...?

Priset är en gest till en forskare som gjort en extraordinär insats för fältet. Således var det en självklarhet att hylla Lars Jalmert för sitt stora och långvariga arbete.

LÄS MER. En längre intervju om mansforskningen i Norden finns på www.genus.se/Aktuellt/Nyheter?articleId=869807.

Kalendarium

10 mars 2009

Jämställdhet är en mänsklig rättighet
Vad innehåller egentligen FN:s kvinnokonvention och vad har den för roll i arbetet med att öka jämställdheten i världen? Föreläsningen ger dig svaret på frågan och inspirerande metoder som gör det möjligt att föra dialog om kvinnokonventionen. Stockholm

13-14 mars 2009

Gendering climate and sustainability. Issues - challenges - change
Konferensen syftar till att främja ideer, begrepp och praktiker kring genus i relation till genus, klimat- och hållbarhetsfrågor. Köpenhamn

20 mars 2009

Nya perspektiv på kön och arbete
Nätverket Kön och arbete inbjuder till en konferens. Stockholm

23-24 mars 2009

Kvalitet 2009 (E)quality 2009
Nordisk forskningspolitisk konferens om jämställdhet och kvalitet i forskning. Oslo

Mer information och fler arrangemang finns på www.genus.se.

Ny litteratur

Härskarteknikernas grundare porträtteras i Nikk magasin

Forskaren, politikern och fredsaktivisten Berit Ås intervjuas i kommande nummer av Nikk magasin. Hon är mest känd för att ha lanserat teorin om de fem härskarteknikerna. Detta nummer av Nikk magasin är på engelska och innehåller för övrigt artiklar från tidigare temanummer om ledarskap och prostitution.

Berit Ås

Klassbegreppet gör comeback i Tidskrift för genusvetenskap

Klass har kommit tillbaka på bred front. Begreppet har rört sig från produktionsprocessen till kulturens sfär och skapas genom konsumtionsmönster och som identifikationer och investeringar i kulturellt och socialt ka-

pital. Nummer 3-4 av *Tidskrift för genusvetenskap* berättar bland annat om kvinnor som gjort egna klassresor och vad det inneburit för känslomässiga omställningar och förändrade identiteter.

Så konstrueras kön i skolpolitiska texter

Fler flickor inom naturvetenskap och teknologi har varit ett genomgående målsättning i svensk skolpolitik under de senaste åren. I avhandlingen *Konstruktionen av kön i skolpolitiska texter 1948 - 1994, med särskilt fokus på naturvetenskap och teknik* analyserar Maria Hedlin synen på kön vetenskap och teknologi i svensk utbildningspolitik.

Mot en jämställd samhällsplanering

Vad kan samhällsplanerare göra för att underlätta människors möjlighet att leva jämställt? Boken *Jämställdhet nästa* ger användbara redskap till studenter, tjänstemän och politiker som arbetar med samhällsplanering.

Sekretariatets uppgifter

Nationella sekretariatet för genusforskning har till uppgift att främja svensk genusforskning i vid bemärkelse och verka för att betydelsen av genusperspektiv uppmärksammas i all forskning.

Detta sker bland annat genom utredningsarbete, informationsspridning, konferenser och seminarier.

I Nationella sekretariatet för genus-

forskningens uppgifter ingår bl a att:

- överblicka genusforskningen i Sverige och aktivt främja spridningen av dess resultat,
- analysera behovet av genusforskning inom alla vetenskapsområden, och
- arbeta för ökat medvetande om genusforskningens och genusperspektivens betydelse.

Nationella sekretariatet
för genusforskning

Genusperspektiv utges av Nationella sekretariatet för genusforskning, Göteborgs universitet, Box 200, 405 30 Göteborg. Tel 031-786 56 00. E-post sekretariat@genus.se. Webbplats www.genus.se. Genusperspektiv är gratis och kommer ut cirka sex gånger om året. Ansvarig utgivare: Anne-Marie Morhed, föreståndare för sekretariatet, tel 031-786 56 03, e-post anne-marie.morhed@genus.se. Referensgrupp: Kenneth Abrahamson, FAS, Tina Acketoft, riksdagsledamot, Anne Hammarström, professor i folkhälsovetenskaplig genusforskning, Lisbeth Larsson, professor i litteraturvetenskap, Anna Lundh, Högscoleverket, Nina Lykke, professor i genusvetenskap, Ulf Mellström, professor i genus och teknik, Anne-Marie Morhed, föreståndare, Camilla Norrbin, forskningshandläggare, Annika Qarlsso, riksdagsledamot, Magdalena Streiffert, riksdagsledamot, Lena Trojer, professor i IT och genusforskning, Majléne Westerlund Panke, Vetenskap & Allmänhet, FD Annika Olsson, Stockholms universitet, Kerstin Alnebratt, doktorand, Göteborgs universitet, FD Tora Holmberg, Uppsala universitet. Grafisk form: Daniel Burkhalter, E & B Reklambyrå AB. Tryckeri: Livréna AB i Göteborg. ISSN: 1652-3768. Upplaga: 4500. Prenumeration: Nätverkstan Ekonomitjänst, tel 031-743 99 05, e-post ekonomitjanst@natverkstan.net. Vik. red: Frida Lundberg, tel 031-786 56 01, e-post frida.lundberg@genus.se.